

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

ODLUKA

Zahtjev br. 62726/10
Marija MRĐENOVIĆ
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel) zasjedajući 5. lipnja 2012. godine u vijeću u sastavu:

- g. Anatoly Kovler, predsjednik,
 - gđa Nina Vajić,
 - gđa Elisabeth Steiner,
 - g. Khanlar Hajiyev,
 - gđa Julia Laffranque,
 - g. Linos-Alexandre Sicilianos,
 - g. Erik Møse, *suci*,
 - i g. Søren Nielsen, *tajnik Odjela*,
- uzimajući u obzir naprijed navedeni zahtjev podnesen dana 12. listopada 2010. godine, uzimajući u obzir očitovanje koje je dostavila tužena država i odgovor na očitovanje koje je dostavila podnositeljica, nakon vijećanja, odlučuje kako slijedi:

ČINJENICE

1. Podnositeljica, gđa Marija Mrđenović, hrvatska je državljanica srpskog etničkog porijekla, rođena 1940. godine i živi u Slavanskom Brodu. Pred Sudom ju zastupa gđa M. Trninić, odvjetnica iz Slavanskog Broda.
2. Hrvatsku vladu ("Vlada") zastupala je njena zastupnica, gđa Š. Stažnik.

Okolnosti predmeta

3. Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijele stranke, može se sažeti kako slijedi.

1. Pozadina predmeta

4. Dana 7. listopada 1991. godine na kuću u vlasništvu svekra i svekrve podnositeljice bačena je bomba. Jedan bliski rođak podnositeljčinog supruga je ubijen, a drugi ranjen.

5. U veljači i ožujku 1992. godine u kući i gospodarskim zgradama u vlasništvu B.-a, supruga podnositeljice, podmetnuti su požari.

6. Dana 15. siječnja 1993. godine, dok su se podnositeljica i njezin suprug vraćali sa sprovoda u Starom Petrovom Selu, B. je pogođen u leđa. Odvezen je u bolnicu u Novoj Gradiški gdje je umro dana 19. siječnja 1993. godine.

2. Kaznena istraga

7. Na dan kada je pucano na supruga podnositeljice policija je došla na mjesto događaja i obavila očevid, koji je nastavljen slijedeći dan. Mjesto zločina je fotografirano. Policija je pregledala lice mjesta i prikupila uzorke zemlje, odjeće i bioloških tragova. Otiske stopala nađene na licu mjesta nije bilo moguće podvrgnuti forenzičnom ispitivanju. Korišten je i pas tragač te je zaključeno da je počinitelj hodao oko sedamsto metara i tada se odvezao motornim vozilom. U Policijskoj stanici Nova Gradiška osnovan je poseban tim koji je provodio daljnju istragu. U siječnju 1993. godine obavili su razgovor s više od dvadeset mogućih svjedoka, uključujući i podnositeljicu. Međutim, svi ovi koraci nisu urodili plodom.

8. Dana 20. siječnja 1993. godine obavljena je autopsija B.-ovog tijela.

9. Dana 16. veljače 1993. godine Policijska stanica u Novoj Gradiški podnijela je kaznenu prijavu protiv nepoznatog počinitelja Županijskom državno odvjetništvu u Požegi. Dana 24. listopada 2001. godine predmet je prebačen Županijskom državnom odvjetništvu u Slavonskom Brodu. Međutim, dana 30. prosinca 2008. godine kaznena prijava je odbačena na osnovu toga što je nastupila zastara kaznenog progona.

3. Građanski postupak

10. Točno neutvrđenog datuma podnositeljica i njeno dvoje djece podnijelo je građansku tužbu protiv države Općinskom sudu u Novoj Gradiški, tražeći naknadu u vezi s B.-ovom smrću.

11. Dana 6. prosinca 2005. godine Općinski sud je svakom tužitelju dosudio 132.000 hrvatskih kuna (HRK).

12. Županijski sud u Slavonskom Brodu preinačio je presudu dana 21. prosinca 2007. godine. Smanjio je naknadu dosuđenu svakom djetetu na 90.000 HRK, ali je potvrdio iznos dosuđen podnositeljici.

13. Podnositeljica i njena djeca uložili su reviziju Vrhovnom sudu. U odnosu na djecu podnositeljice, utvrđeno je da je žalba nedopuštena *ratione valoris*. Glede podnositeljice, Vrhovni sud je preinačio presudu nižih sudova i utvrdio da je zastara potraživanja nastupila 1996. godine.

PRIGOVORI

14. Podnositeljica prigovara da domaće vlasti nisu provele djelotvornu i temeljitu istragu o smrću njenog supruga.

15. Također prigovara temeljem članka 6. Konvencije ocjeni činjenica i tumačenju zakona od strane domaćih sudova, glede njene građanske tužbe za naknadu štete.

16. Podnositeljica prigovara temeljem članka 14. Konvencije da je protiv nje izvršena diskriminacija na osnovi njenog srpskog podrijetla, glede primjene zakonskog roka zastare u odnosu na njen građanski zahtjev.

PRAVO

A. Navodna povreda članka 2. Konvencije

17. Podnositeljica prigovara da domaće vlasti nisu poduzele sve bitne i odgovarajuće korake kako bi istražile smrt njenoga supruga, otkrile počinitelja i privede tu osobu pred lice pravde. Sud smatra da ovaj prigovor treba ispitati temeljem postupovnog vida članka 2. Konvencije, čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

“1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

...”

1. Tvrdnje stranaka

18. Podnositeljica tvrdi da istraga o smrti njenog supruga B.-a nije bila temeljita, budući da počinitelj nije bio otkriven.

19. Vlada tvrdi da podnositeljica nije iscrpila sva dostupna domaća pravna sredstva, budući da nije uložila prigovor Ministarstvu unutarnjih poslova protiv policijskog službenika koji je vodio policijsku istragu.

20. Nadalje tvrde da su svi prigovori temeljem članka 2. Konvencije nespojivi *ratione temporis* s odredbama Konvencije, budući da su se događaji o kojima je riječ dogodili prije nego što je Hrvatska ratificirala Konvenciju dana 5. studenog 1997. godine.

21. Također tvrde da je ovaj dio zahtjeva podnesen izvan roka od šest mjeseci, jer je kaznena prijava odbačena dana 30. prosinca 2008. godine.

22. I kao posljednje, tvrde da su domaće vlasti poduzele sve bitne korake u cilju otkrivanja počinitelja, koji su svejedno bili uzaludni.

2. Ocjena Suda

23. Sud se ne mora baviti svim pitanjima koja su stranke istaknule, budući da je ovaj zahtjev u svakom slučaju nedopušten iz slijedećih razloga.

24. Sud naglašava da odredbe Konvencije ne obvezuju ugovornu stranku u odnosu na bilo koji čin ili propust koji su se dogodili, ili na bilo koju situaciju koja je prestala postojati prije datuma stupanja na snagu Konvencije u odnosu na tu stranku, ili, ovisno o slučaju, prije datuma kada je tužena stranka priznala pravo na pojedinačni zahtjev (“kritični datum” – vidi *Blečić protiv Hrvatske* [VV], br. 59532/00, stavak 70., ECHR 2006-III; *Šilih protiv Slovenije* [VV], br. 71463/01, stavak 140., 9. travnja 2009. i *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], br. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 i 16073/90, stavak 130., ECHR 2009.). Međutim, Sud može donekle uzeti u obzir činjenice koje su se dogodile prije kritičnog datuma, zbog njihove uzročne veze s naknadnim činjenicama koje čine jedinstvenu osnovu prigovora i ispitivanja Suda (vidi naprijed citirani predmet *Šilih*, stavak 141.).

25. Sud primjećuje da je u B.-a pučano dana 15. siječnja 1993. godine, a da je umro 19. siječnja 1993. godine. U vezi s time, Sud primjećuje da je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku dana 5. studenoga 1997. godine. Prema tome, svi prigovori podnositeljice koji se odnose na odgovornost države ugovornice za činjenične događaje iz 1993. godine izvan su vremenske nadležnosti Suda.

26. Međutim, nakon ubojstva supruga podnositeljice nastala je postupovna obveza koja je od vlasti tužene države tražila da provede temeljitu, djelotvornu i neovisnu istragu i kazneni postupak u kojem bi bili poduzeti svi potrebni koraci u cilju otkrivanja i kažnjavanja počinitelja. Podnositeljica tvrdi da trajanje te obveze nije vremenski ograničeno i da ne prestaje dok nije ispunjena. Sud stoga mora razmotriti je li bilo koja postupovna obveza koja je nastala u ovome predmetu temeljem članka 2. Konvencije unutar njegove vremenske nadležnosti.

27. Iz sudske prakse Suda je jasno da postupovna obveza da se provede djelotvorna istraga temeljem članka 2. predstavlja odvojenu i samostalnu dužnost država ugovornica. Stoga se ona može smatrati neovisnom obvezom proizašlom iz članka 2. Konvencije, koja može obvezivati državu čak i kad je smrt nastupila prije kritičnog datuma (vidi, između ostalih, naprijed citirane predmete *Šilih*, stavak 159.; *Varnava i drugi*, stavak 147., te predmet *Velcea i Mazare protiv Rumunjske*, br. 64301/01, stavak 81., 1. prosinca 2009.). Kao što je Sud prethodno primijetio, postupovna obveza iz članka 2. obvezuje državu kroz cijelo razdoblje tijekom kojega se od vlasti moglo razumno očekivati da poduzmu mjere u cilju rasvjetljavanja okolnosti smrti i utvrđivanja tko je za nju odgovoran (vidi naprijed citirani predmet *Šilih*, stavak 157.). U tom kontekstu treba primijetiti da nema puno osnova za pretjerano obvezivanje u odnosu na obvezu da se istraže nezakonita ubojstva mnogo godina nakon što su se ona dogodila, budući da je javni interes da se provede kazneni progon i osude počinitelji čvrsto priznat, osobito u kontekstu ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti (vidi predmet *Brecknell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 32457/04, stavak 69., 27. studeni 2007.).

28. Međutim, s obzirom na načelo pravne sigurnosti, vremenska nadležnost Suda u odnosu na poštivanje postupovnih obveza glede događaja koji se dogode prije kritičnog datuma nije vremenski neograničena. Kao što je Sud objasnio u naprijed citiranom predmetu *Šilih* (stavci 161. do 163.), kad se smrt dogodila prije kritičnog datuma, tada u vremensku nadležnost Suda spadaju samo čini ili propusti koji su se dogodili nakon tog datuma. Nadalje, da bi stupile na snagu postupovne obveze koje nameće članak 2., mora postojati istinska veza između smrti i stupanja na snagu Konvencije u odnosu na tuženu državu. To u praksi znači da je značajan udio postupovnih koraka koje traži ova odredba obavljen ili da je trebao biti obavljen nakon kritičnog datuma. Međutim, Sud ne isključuje mogućnost da se u izvjesnim okolnostima veza može osnivati i na potrebi da se na stvaran i djelotvoran način zaštite jamstava i vrijednosti koja su u podlozi Konvencije (vidi također *Agache i drugi protiv Rumunjske*, br. 2712/02, stavak 69., 20. listopada 2009. i naprijed citirani predmet *Velcea i Mazare*, stavci 83.-85.; *Tuna protiv Turske*, br. 22339/03, stavci 58.-60., 19. siječnja 2010.).

29. Sud u tom pogledu ponavlja kako je važno razlikovati predmete u kojima se radi o nestalim osobama i one u kojima se radi o ubijanjima, što se tiče njegove ocjene spada li neka postupovna obveza u nadležnost Suda *ratione temporis*. Kao što je Sud utvrdio u naprijed citiranom predmetu *Varnava i drugi*, stavci 148.149.:

„Međutim iz sudske prakse Suda treba izvesti važnu razliku između obveze istražiti sumnjivu smrt i obveze istražiti sumnjivi nestanak. Nestanak je zasebna pojava, koju karakterizira trajna situacija neizvjesnosti i neodgovornosti u kojoj postoji nedostatak informacija ili čak i namjerno prikrivanje i zamagljivanje onog što se dogodilo ... Ovakva se situacija vrlo često razvlači kroz vrijeme, produžujući mučenje rođaka žrtve. Stoga se ne može reći da je nestanak samo "trenutačni" čin ili događaj; taj dodatni razlikovni element koji se sastoji u naknadnom propuštanju davanja objašnjenja o tome gdje se nalazi nestala osoba i koja joj je sudbina dovodi do nastanka trajne situacije. Stoga će postupovna obveza moguće

i dalje postojati sve dok se ne razjasni sudbina te osobe; ustrajanje na neprovođenju potrebne istrage smatrat će se trajnom povredom (vidi četvrti među-državni predmet, § 136). To će biti tako čak i ako se u konačnici može pretpostaviti da je nastupila smrt.

Može se primijetiti da se pristup primijenjen u predmetu *Šilih* protiv Slovenije (naprijed citirano, stavak 163.) koji se tiče zahtjeva blizine smrti i istražnih koraka datumu stupanja na snagu Konvencije primjenjuje samo u kontekstu ubijanja ili sumnjivih smrti, kad je ključni činjenični element, gubitak života žrtve, izvjesno poznat, čak i ako nisu poznati točan uzrok ili krajnja odgovornost. Postupovna obveza u tom kontekstu nije trajne naravi u naprijed opisanom smislu.“

30. Sud je već razmatrao predmete u kojima su se i određena istraga o smrtima o kojima je riječ, kao i bitni sudski postupci u kojima se traži zadovoljština, dogodili prije i nakon kritičnog datuma (vidi, na primjer, naprijed citirani predmet *Šilih, Teren Aksakal protiv Turske*, br. 51967/99, ECHR 2007-X (izvaci); naprijed citirani predmet *Agache i drugi*; naprijed citirani predmet *Velcea i Mazăre; Șandru i drugi protiv Rumunjske*, br. 22465/03, 8. prosinca 2009. i naprijed citirani predmet *Tuna*). U tim je predmetima, nakon što je utvrdio da su neki od koraka poduzeti nakon kritičnog datuma, Sud ispitao prirodu tih koraka i njihovo značenje za postupovnu obvezu iz članka 2., kako bi ocijenio je li vremenski nadležan. Tako je u predmetu *Šilih* vremenska nadležnost Suda u odnosu na postupovnu obvezu iz članka 2. Konvencije uspostavljena na temelju vremenske blizine smrti sina podnositeljice i prihvaćanja od strane Slovenije prava na pojedinačni zahtjev, kao i činjenice da se velika većina građanskih i kaznenih postupaka dogodila nakon kritičnog datuma (vidi naprijed citirani predmet *Šilih*; stavke 164.-165.). Sud je u predmetu *Teran Aksakal* primijetio da je postupak u kojem su vlasti imale priliku osigurati odgovarajuću zadovoljštinu za navodne povrede Konvencije završio oko šesnaest godina nakon datuma kad je Turska priznala pravo na pojedinačni zahtjev. Obveza Turske da vodi računa o svojim obvezama iz Konvencije u odnosu na sve predmete u kojima je postupak bio u tijeku opravdala je uspostavu vremenske nadležnosti Suda u odnosu na postupovne korake i pravni postupak koji je nastavljen nakon kritičnog datuma (naprijed citirani predmet *Teran Aksakal*, stavci 67. i 74.-76.). Nalazeći da je vremenski nadležan u predmetima *Agache i drugi, Velcea i Mazare i Tuna*, Sud je naglasio da je većina kaznenih i građanskih postupaka u tim predmetima započela i bila dovršena nakon kritičnog datuma i da se prigovori pred Sudom u biti odnose na te postupke (vidi naprijed citirani predmet *Agache i drugi*, stavci 70.-72., naprijed citirani predmet *Velcea i Mazăre*, stavci 86.-87. i naprijed citirani predmet *Tuna*, stavci 61.-62).

31. U ovome se predmetu postupovni prigovor podnositeljice odnosi na navodne propuste u istrazi. Kao što je naprijed primijećeno, da bi se uspostavila nadležnost Suda u odnosu na navodnu povredu postupovnih obveza tužene države, treba dokazati da su se propusti dogodili nakon kritičnog datuma i da postoji istinska veza između smrti supruga podnositeljice i stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku. Stoga Sud mora biti uvjeren da je značajan udio postupovnih koraka koje traži Konvencija morao biti obavljen nakon kritičnog datuma.

32. Od hrvatskih se vlasti, u skladu s njihovim obvezama iz članka 2. tražilo da brzo i uz razumnu revnost provedu djelotvornu službenu istragu o pucanju u B-a i njegovoj naknadnoj smrti dana 15. odnosno 19. siječnja 1993. godine (vidi, između ostalih, *Yaşa protiv Turske*, 2. rujna 1998., stavci 102.-104., *Reports of Judgments and Decisions 1998-VI*; *Çakıcı protiv Turske*, [VV], br. 23657/94, stavci 80.-87., ECHR 1999-IV i *Mahmut Kaya protiv Turske*, br. 22535/93, stavci 106.-107., ECHR 2000-III). Sud primjećuje da je policija stigla na mjesto zločina istoga dana kad se dogodilo pucanje i osigurala sve dostupne dokaze. Tijekom siječnja 1993. godine ispitano je više od dvadeset mogućih svjedoka te je policija postupala tragom svih informacija. Počinitelj, međutim, nije otkriven. Sud primjećuje da su svi bitni koraci poduzeti početkom 1993. godine, više od četiri godine i deset mjeseci prije nego što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku.

33. Iako je jasno da postoje okolnosti u kojima postupovne obveze koje nastaju iz članka 2. mogu, u nekoj mjeri, ponovno oživjeti, ovdje takvih okolnosti nema. Kao što je Sud prethodno primijetio, ne može se dozvoliti da svaka tvrdnja ili navod može iznova otvoriti obvezu provođenja istrage iz članka 2. Međutim, kad postoji novi, vjerojatan navod, dokaz ili neka informacija bitna za otkrivanje i moguće kazneno gonjenje ili kažnjavanje počinitelja nezakonitog ubijanja, vlasti imaju obvezu poduzeti daljnje istražne mjere (vidi naprijed citirani predmet *Brecknell*, stavci 70.- 71.). Sud primjećuje da u ovome predmetu od početka 1993. godine nisu pribavljene nikakve svježe informacije koje bi mogle ponovno oživjeti postupovnu obvezu vlasti da istraže smrt supruga podnositeljice, te tu postupovnu obvezu temeljem članka 2. dovesti u vremensku nadležnost Suda.

34. Stoga Sud nalazi da se navodno propuštanje hrvatskih vlasti da istraže B.-ovu smrt i obavijeste podnositeljicu o ishodu istrage dogodilo prije 5. studenog 1997. godine. Slijedi da se stoga postupovni prigovor podnositeljice na temelju članka 2. Konvencije treba smatrati nedopuštenim *ratione temporis* prema odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. (a) Konvencije i da ga stoga treba odbiti temeljem članka 35. stavka 4.

B. Ostale navodne povrede Konvencije

35. Podnositeljica također prigovara, pozivajući se na članke 6. i 14. Konvencije ocjeni činjenica i primjeni zakona u građanskom postupku za naknadu štete, te da je protiv nje izvršena diskriminacija u tom postupku na osnovi njenog srpskog etničkog podrijetla.

36. U svjetlu svih materijala koje posjeduje, te u mjeri u kojoj su stvari koje su predmet prigovora u njegovoj nadležnosti, Sud smatra da ovaj dio zahtjeva ne upućuje na postojanje bilo kakve povrede Konvencije. Slijedi da je nedopušten na temelju članka 35. stavka 3. (a) kao očigledno neosnovan, i da ga treba odbiti na temelju članka 35. stavka 4. Konvencije.

Iz tih razloga, Sud jednoglasno

Utvrdjuje da je zahtjev nedopušten.

Søren Nielsen
tajnik

Anatolij Kovler
predsjednik